Poštnina plačana v gotovini

Leto LXXI., št. 278 a — Ljubljana, ponedeljek 12. decembra 1938 — Cena Din 1.—

SLOVENSKI NAROD

Izhaja vsak dan popoldne izvzemši nedelje in praznike. — Inserati do 80 petit vrst à Din 2, do 100 vrst à Din 2.50, od 100 do 300 vrst à Din 3, večji inserati petit vrsta Din 4.—. Popust po dogovoru, inseratni davek posebej. — »Slovenski Narod« velja mesečno v Jugoslaviji Din 12.—, za inozemstvo Din 25.—. Rokopisi se ne vračajo.

UREDNIŠTVO IN UPRAVNIŠTVO LJUBLJANA, Knafljeva ulica štev. 5
Telefon: 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26

Podružnice: MARIBOR, Grajski trg št. 7 — NOVO MESTO, Ljubljanska cesta, telefon št. 26 — CELJE, celjsko uredništvo: Strossmayerjeva ulica 1, telefon št. 65; podružnica uprave: Kocenova ul. 2, telefon št. 190 — JESENICE: Ob kolodvoru 101.

Poštna hranilnica v Ljubljani št. 10.351

Spor med Francijo in Italijo:

Položaj je napet, a ne kritičen

Italija smatra, da sporazum med Rimom in Parizom, ki ga je sklenil leta 1935 Laval, ne obstoja več ter da se morajo na novo urediti vsa sporna vprašanja, predvsem pa vprašanje Tunisa

Rim, 12. dec. br. Napetost med Francijo in Italijo zaradi incidentov v Tunisu in neprestanih demonstracij v Italiji in Franciji je dala francoskemu in angleškemu tisku povod za zelo pesimistične prognoze glede nadaljnjega razvoja mednarodne politike.

V Rimu pa ne dele tega mnenja in ni opažati tu nikakega vznemirjenja. Italijanski tisk naglaša, da so razne vesti o vojni nevarnosti, ki jih prinašata pariški in londonski tisk, tendenciozne ter da jih objavljajo zgolj z namenom, da ustvarijo nerazpoloženje proti Italiji.

»Gazeta del Popolo« piše, da morajo senzacionalne vesti londonskih listov in njihovi komentarji, ki prikazujejo francosko-italijanske odnošaje kot zelo kritične, presenetiti vsakega objektivnega opazovalca in se mora tako pisanje angleškega tiska obsoditi tembolj, ker tendenciozno in netočno prikazuje italijanske aspiracije, pri čemer pozablja, da odgovorni angleški krogi polagajo največjo važnost na pravilen in prisrčen razvoj odnošajev z Italijo v času, ko so po uveljavljenju italijansko-angleškega sporazuma v teku priprave za bližnji obisk predsednika angleške vlade Chamberlaina v Rimu.

»Piccolo« smatra, da gre za manever, ki so ga vprizorili protifašistični krogi v Parizu in Londonu z namenom, da alarmirajo javno mnenje ter da tako izzovejo vtis kakor, da je doživela polom politike, ki jo vodi Chamberlain in za katero se zavzema tudi Mussolini. Dijaške demonstracije v Franciji in Italiji gotovo ne doprinašajo k pomirjenju duhov in bi mogle nepopravljivo kompromitirati francosko italijanske odnošaje. Italija v nobenem primeru ne misli na kako nevarno avanturo prepričana, da v Parizu prav tako računajo z uspehom diplomatskih inicijativ kakor v Rimu, da se čimprej razčistijo vsa sporna vprašanja. Le zaradi pasivnosti francoske diplomacije in neodločnosti odgovornih pariških krogov so francosko-italijanski odnošaji zašli na mrtvo točko. To pa še ne pomeni, da bi se sporna vprašanja v najkrajšem času ne mogla urediti.

»Tribuna« naglaša, da odgovorni londonski krogi upajo, da bo na sestanku Chamberlaina z Mussolinijem uspelo razčistiti vsa vprašanja, ki so povod raznih sporov med Francijo in Italijo ter da bo tako omogočen sporazum med Parizom in Rimom.

»Giornale d' Italia« pa naglaša v svojem uvodniku, da je treba vsa vprašanja, ki so bila z govorom grofa Ciana v italijanskem parlamentu postavljena na dnevni red, čimprej rešiti. Francosko stališče, da so vsa sporna vprašanja rešena s sporazumom iz leta 1935, po mnenju lista ne drži, ker ta sporazum za Italijo ne obstoja več. Italija pa je pripravljena urediti svoje odnošaje s Francijo na isti osnovi, ki jo je Francija s svojim postopanjem med abesinsko vojno popolnoma uničila. Najprvo pa je treba rešiti vprašanje Tunisa.

Rim, 12. dec. a. List »Relazioni Internazionali« je objavil članek pod naslovom »Francija in naravne zahteve italijanskega naroda.« List piše med drugim:

Francija je s svojim trmastim konservativizmom pred vsem dokazala, da prav nič ne razume potreb Italije in celokupnega evropskega položaja. Nemogoče bo ustaviti revizionistično gibanje. Francija naj se jasno zaveda:

1. Naravne zahteve italijanskega naroda niso ničesar novega.
2. Nemčija ne bo odstopila od osi Rim-Berlin.

Kar se tiče zahtev v Afriki, je treba reči, da je italijanski Tunis za ves italijanski narod najvažnejša zahteva. Nihče ne more dvomiti, da je Francija odšla v Tunis proti volji Italije. Francija se lahko vzdrži v Tunisu samo s sodelovanjem Italije. Kadar bo to sodelovanje odnehalo, tedaj bo Tunis za Francijo izgubljen. Muslimansko prebivalstvo je namreč sovražno razpoloženo napram Franciji.

Od Džibutija pa moramo reči tole: Med pogajanji za mir je Italija zahtevala Džibuti zase. Francozi so ta predlog odbili, danes pa je usoda Džibutija, njegovega pristanišča in njegove železnice v rokah Italije.

O Suezu se mora ugotoviti, da se mora nehati zasebno izkoriščanje podjetja, ki živi od splošnosti. Ob koncu pravi člankar:

To so trije afriški problemi, ki morajo biti urejeni. Sedaj je prišel čas za ureditev takozvanega tuniškega vprašanja. Ime Tunis ima danes isti pomen kakor pred 30 leti imeni Tridenta in Trsta. Z osjo ali brez osi je za nas položaj jasen. Vsi zadnji sporazumi so bili doseženi tako, da je bilo spoštovano ravnotežje o pravičnih zahtevah narodov. Italijanski narod mora s francoskim urediti zgodovinske zadeve. Italijanski narod je popolnoma jasno postavil te probleme na politično polje. Ali jih bodo uredili ali ne, Italija jih bo znala sama urediti.

Nj. Vel. kraljica Marija

je v soboto prispela v London, kjer bo ostala delj časa. Na železniški postaji Viktorija so jo pozdravili Nj. Vis. kneginja Olga s teto Nj. Vel. kraljice Marije infantko Beatrico. Navzoči so bili tudi člani jugoslovenske kolonije s poslanikom Kasildolcem na čelu

Borba za ustanovitev neodvisne Velike Ukrajine se je že pričela

Zanimiva poročila praških listov — Nemčija in Japonska podpirata težnjo Ukrajincev po popolni državni samostojnosti

Praga, 12. dec. Praški list »A-Z« objavlja daljše poročilo, o ukrajinskem vprašanju ter naglaša, da se je borba za veliko neodvisno Ukrajino že pričela. Borba za ustvaritev ukrajinske države bo predstavljala najbolj ogorčeno bitko po bitki Focha proti Ludendorfu. Izid te bitke bi moral zapečatiti sovjetski režim.

To mnenje praškega lista deli, kakor izgleda tudi celokupno javno mnenje češkoslovaške. Dejansko so se začeli dogodki v Podkarpatski Ukrajini razvijati z veliko naglico. Tega razvoja ne ovira ne zima, ki je zavladala v Karpatih, niti ne dogodki na Sredozemskem morju v zvezi z napetostjo med Italijo in Francijo. Celo daljna Japonska se je začela zanimati za ukrajinsko vprašanje in na vrhovih Karpatov se je pojavil njen interes v osebi tajnika japonskega poslaništva v Moskvi Ktohoke. Ta diplomat je kakor naglašajo na »študijskem potovanju« po vzhodni češkoslovaški republiki. Včeraj je obiskal predsednika podkarpatske vlade msgr. Vološina, ki mu je med drugim izjavil: Danes imamo sicer Ukrajinci šele malo državico, toda naša upanja so zelo velika.

Na drugi strani opozarjajo politični krogi na to, da se je te dni vrnil s »študijskega potovanja« po Nemčiji podkarpatski minister Revaj. Uradno poročajo, da je v Berlinu proučeval gospodarska vprašanja, ki se tičejo odnošajev Podkarpatske Rusije in Nemčije. Istočasno z njim pa je prispel v Chust tudi posebni nemški vojaški opazovalec v spremstvu večjega števila nemških diplomatskih uradnikov.

Podkarpatska vlada je zgradila v Chustu provizorično radijsko postajo, ki je namenjena izključno propagandi Ukrajincev. Politični in diplomatski krogi v Pragi so prepričani, da se je že pričela propaganda za osnovanje samostojne ukrajinske države, ki bi obsegala ne samo podkarpatske, marveč tudi poljske in ruske Ukrajince.

Blok malih kolonialnih držav

Pobuda Portugalske v svrho skupne obrambe kolonijske posesti in statusa quo

Lizbona, 12. dec. List »Humanidade«, ki je posvečen v prvi vrsti kolonialnim vprašanjem, priporoča v svoji nedeljski številki osnovanje bloka, v katerem bi se združile Belgija, Nizozemska in Portugalska List naglaša, da se vse tri države nahajajo v enakem položaju, kar se tiče kolonij. Vse tri spadajo v vrsto malih držav, ki pa imajo veliko kolonialno posest. Ta istovetnost položaja je upravičen povod za tesnejše sodelovanje. Vse tri države imajo iste interese, ki jih bodo mogle braniti le v složnem sodelovanju. Ustvariti se mora močan protiutež proti zahtevam, ki nimajo nikakega smisla za pravičnost in ki se naslanjajo le na silo onih, ki te zahteve postavljajo. Na splošno se samo po sebi vsiljuje ustanovitev bloka kolonialnih držav, zlasti onih, ki same ne morejo uspešno braniti svojega stališča proti gotovim zavojevalnim idejam. Le tak blok bi bil v stanju, da očuva status quo v kolonijah.

Uradna poročila o nedeljskih volitvah

Od službene agencije Avale do 11.30 nismo prejeli še nobenih uradnih poročil o izidu volitev in prosimo zaradi tega naše čitatelje za potrpljenje.

O poteku skupščinskih volitev smo dosedaj prejeli naslednja poročila agencije Avale:

Beograd, 11. dec. AA. Danes so v vsej državi volitve za narodne poslance. Izvoljenih bo 371 poslancev. Po vesteh iz vse države lepo vreme omogočuje veliko udeležbo volilcev. Na vseh voliščih vlada popoln red in mir. Glasovanje se je začelo ob sedmih zjutraj.

Po prvih volilnih izidih do 9.30 je splošni vtis ta, da bo lista, katere nosilec je dr. Stojadinović, dobila ogromno večino v Beogradu ter v dunavski, moravski, vrbaski, drinski, zetski, dravski in vardarski banovini. V primorski in savski banovini vrše pristaši dr. Mačka na volilce silen teror. Zato so glasovi, ki bodo v teh dveh banovinah oddani za dr. Mačka, ne morejo smatrati kot svobodno oddani glasovi.

Beograd, 11. decembra. AA. Danes dopoldne so delili po Beogradu tale letak: »Srbi, preden daste svoj glas, pomislite še enkrat, kdo more biti večji vaš prijatelj, Vladko Maček ali dr. Milan Stojadinović«.

Poleg tega so volilcem in prijateljem združene opozicije, JNS in Ljotića poslali danes poziv, ki so ga tudi v obliki letaka delili po Beogradu in ki se glasi takole: »Vi, ki pripadate Jugoslovenski nacionalni stranki in Ljotiću, zdaj po prvih rezultatih volitev že vidite, da vaši kandidati ne bodo izvoljeni. Zaradi tega gre vsak vaš glas ne v korist vašim kandidatom, pač pa v korist dr. Vladka Mačka, ki hoče razdeliti to našo lepo in veliko kraljevino Jugoslavijo.«

Beograd, 11. decembra. AA. Za danes se jasno kažejo osnovne črte in karakteristične poteze današnjih volitev. Poročila, ki so prihajala v današnjem dnevu in katera še zmerom prihajajo v prestolnico naznanjeno zmago državne liste dr. Milana Stojadinovića v vseh banovinah, kjer žive Srbi, nato veliko večino v Sloveniji in v krajih, kjer bivajo muslimani. Ta zmaga je popolnoma jasna, to je čista in nedvomna sijajna zmaga, ki je tudi končna. Ta zmaga kaže na popolno in določno razpoloženje ter prepričanje najširših ljudskih množic, ki so danes odločno dale v ogromni večini svoje zaupanje dr. Milanu Stojadinoviću in njegovim kandidatom. V savski in primorski banovini, ki stojita pod vplivom dr. Vladka Mačka ter njegovih sodelavcev in ljudi, je bil nedvomno dosežen velik in pomemben rezultat, če se vpošteva, da je tam organizacija dr. Vladka Mačka v vsakem pogledu izvajala silen teror in pritisk. V vseh okrajih primorske in savske banovine — čeprav so se danes dogodili številni dejanski napadi na volilce — je precejšnje število volicev dalo svoje glasove za listo dr. Milana Stojadinovića, dr. Korošca in dr. Spaha. Čeprav se končni rezultati, ki te ure prihajajo iz vseh krajev države v prestolnico, sedaj šele urejujejo, pa je vendar možno potegniti končno rezultanto iz vseh današnjih volitev. Sklep, ki se more iz tega dejstva potegniti, pravi, da je danes vsa Jugoslavija odločno spregovorila in se izjavila za trdno in popolnoma svobodno politiko, ki jo že tri in pol leta izvaja vlada dr. Milana Stojadinovića. Posebno je treba poudariti, da je večji del voditeljev opozicije na teh volitvah propadel in je bil poražen z ogromno večino v korist kandidatov liste dr. Milana Stojadinovića. Opozicijski voditelji so sami priznavali in še priznavajo, da v predvolilni borbi oblasti nikjer niso delale pritiska na opredelitev volilnih množic. V polni svobodi in brez vsakega pritiska s strani upravnega in policijskega aparata se je ljudstvo opredelilo proti opoziciji in njenim kandidatom. Posebno je treba ob tej priliki poudariti polom in krah JNS. V Požarevcu je bil premagan Bogoljub Jevtić, v Beogradu je bil poražen Pera Živković, a v Ljubljani dr. Albert Kramer. Zelo pomembne so volitve in rezultati v Beogradu, ki so pokazali, da se je za listo dr. Stojadinovića, na kateri kandidirajo v mestu samem poleg predstavnikov JRZ tudi zastopniki industrije, trgovine, obrti in delavstva, odločilo okrog 80% volilcev. Sklep, ki ga vsiljuje opazovanje in urejevanje dosedanjih poročil, je tak, da je Jugoslavija odločno spregovorila in se odločila odločno in v vsej svobodi za politiko, ki jo že tri in pol leta vodi vlada dr. Milana Stojadinovića.

Beograd, 11. decembra. AA. Predsednik vlade in zunanji minister dr. Milan Stojadinovič je imel danes zvečer ob 22. sledeči govor na radiu:

V trenutku, ko JRZ slavi svojo veliko zmago, se obračam k vsem svojim sodelavcem in vsem tistim stotinam in stotisočem po vsej domovini, ki so glasovali za mojo listo. Vsi ti so dali s tem svoj glas tako za veličino in za napredek svoje domovine in za našo veliko Jugoslavijo. Vsem tem pošiljam svoj prisrčni pozdrav. Vsem tem pošiljam sedajle svojo toplo zahvalo.

Beograd, 11. dec. AA. Notranji minister dr. Anton Korošec je imel nocoj po radiu na svoje volilce v Ljubljani tale pozdrav: »Volilci bele Ljubljane! Ko smo se pripravljali na volitve, smo se zbali za Ljubljano, da bi mogla biti naša zmaga ogrožena. Zato sem smatral za potrebno, da vas sam prosim za zaupanje. Hvala Bogu, bitka je dobljena! Zmaga je naša, in sicer presijajna zmaga. Vsem, ki ste me volili, se iskreno, iskreno zahvaljujem. Pozdravljam belo Ljubljano.«

Razburljive volitve v Klajpedi

Nemci napovedujejo združitev Klajpede z Nemčijo — Ogorčenje v Kovnu — Poseben zakon o zaščiti države

Kovno, 12. dec. br. Včeraj so bile volitve v avtonomni klajpedski pokrajinski parlament. Sprva v litovskih krogih tem volitvam niso pripisovali posebne važnosti, zadnje dni pred volitvami pa se je izkazalo, da proglašajo Nemci te volitve za plebiscit, ki naj odloči o zopetni priključitvi Klajpede Nemčiji. V tem duhu je bila usmerjena vsa nemška propaganda in dosegli so, da so poprej razcepljene nemške skupine postavile enotno listo pod vodstvom dr. Neumanna, voditelja klajpedskih nacistov. Litovske stranke so se prav tako pogajale za skupen nastop, vendar pa med njimi ni prišlo do sporazuma. V volilni boj so šle s štirimi listami. Nemci so docela po hitlerjevskem vzorcu organizirali strnjeno glasovanje in so spravili na volišče vse svoje volilce. Posebna rediteljska služba je skrbela za to, da ni šel v izgubo niti en nemški glas. Tudi iz inozemstva so poslali vse klajpedske Nemce, ki so se pripeljali s posebnimi vlaki in parniki v Klajpedo ter tam oddali svoje glasove. Zaradi silno kompliciranega volilnega sistema podrobni rezultati še niso znani, toda splošni pregled kaže, da so [illegible] absolutno večino. Od 29 poslancev jih bodo imeli v novem pokrajinskem parlamentu 27. Na snočnjem manifestacijskem zborovanju v Klajpedi, kjer so slavili svojo zmago, je dr. Neumann napovedal, da bo prvi sklep, ki ga bo novo izvoljeni pokrajinski parlament sprejel, proglasitev zopetne združitve Klajpede z Nemčijo.

V litovskih političnih krogih so dogodki v Klajpedi izzvali veliko razburjenje. V Kovnu je bilo snoči prirejeno veliko protestno zborovanje, na katerem so govorniki zahtevali odstop vlade in povratek svoječasnega predsednika republike Woldemarasa, ki je vodil politiko močne roke ter zajezil vsa separatistična stremljenja v Klajpedi.

Vlada je imela snoči pozno v noč trajajočo sejo, na kateri je sklenila objavo posebnega zakona o zaščiti države. Ta zakon je naperjen predvsem proti nemškemu stremljenju, da se Klajpeda odcepi od Litve. Dijaštvo je priredilo snoči na univerzi velike demonstracije proti vladi in zahtevalo njen odstop, dolžeč jo, da je s svojo politiko zakrivila poraz Litovcev v Klajpedi.

Korporativni sistem na Poljskem?

Prve razprave o volilni reformi

Varšava, 12. dec. Politični krogi pripisujejo veliko važnost delu posebnega odbora sejma, ki razpravlja o reformi volilnega zakona. Pričakovanja opozicijskih strank, zlasti onih z levice in sredine, da se bo volilni zakon izpremenil v smeri demokratizacije, so se izkazala za popolnoma neosnovana. Kolikor se more sklepati iz politične deklaracije šefa tabora narodnega edinstva generala Skvorevskega, ki jo je podal ob sestanku novo izvoljenega sejma, kakor tudi iz izjav vodilnih parlamentarnih činiteljev, izključuje nameravana reforma volilnega zakona vsak povratek k prejšnji demokratski osnovi. Sodeč po vsem se je tabor narodnega edinstva, ki bo o tem odločal, že odločil za tako rešitev volilne reforme, ki predvideva uvedbo korporativnega sistema na Poljskem.

Nemci in Slovaki

Bratislava, 12. dec. Včeraj je predsednik slovaške vlade dr. Tiso govoril na velikem zborovanju v Prišenicah. Zborovanja se je udeležilo okrog 10.000 ljudi, med njimi tudi 3000 Nemcev. Dr. Tiso je v svojem govoru izrazil veselje, da je prišlo na zborovanje tolikšno število Nemcev in izrazil upanje, da bodo Nemci složno sodelovali s Slovaki za obnovo in gospodarsko izgraditev Slovaške.

Vojvoda Windsorski odpotuje v kratkem v Indijo

London, 12. dec. AA. DNB. »Peuple« je objavil vest, da bo vojvoda windsorski najbrž kmalu odpotoval v Indijo.

Zabranjene demonstracije v Tunisu

Tunis, 12. dec. AA. Oblasti so prepovedale vse manifestacije in sprevode po mestu. Zato so bivši bojevniki objavili proglas, v katerem vabijo prebivalstvo, da naj izobesijo francoske in tuniške zastave. Zahtevajo tudi, da naj oblasti prepovedo izhajanje italijanskemu listu »Unione«.

Zakon o zaščiti države v Litvi

Kovno, 12. dec. (Havas) Snoči je litovska vlada objavila izredni zakon o zaščiti države. Zakon so objavili najbrž zato, ker se boje neredov s strani desničarske opozicije. Snoči so se razširile vesti, da so čez dan zaprli več politikov.

Madžarska agrarna reforma

Budimpešta, 12. dec. AA. (Havas). V svojem govoru je včeraj na občnem zboru zveze veleposestnikov kmetijski minister grof Teleki jasno povedal, kako misli vlada izvesti agrarno reformo. Vlada misli ustanoviti številne manjše posestnike, ki bodo imeli podeljeno jim zemljo v zakupu. Agrarna reforma se bo dotaknila zgolj posesti, ki je last tujih državljanov ali pa, ki je last delniških društev, bank in pa posesti, ki je po drugih določbah nerazdeljiva.

Bojazen madžarskih Židov

Budimpešta, 12. dec. AA. Havas. Med Židi se je povečalo vznemirjenje zaradi tega, ker so oblasti napovedale, da se bodo odredbe proti Židom poostrile. List »Vibradata« piše, da je pred nekaj tedni 20.000 Židov izjavilo svojim rabinom, da so sklenili sprejeti protestantsko ali pa katoliško vero, da bi se tako umaknili posledicam protižidovskih zakonov.

Iz Palestine

London, 12. dec. AA. DNB. Jugovzhodno od Jeruzalema je včeraj dopoldne prišlo do spopada med Arabci in angleškimi četami. V borbi so sodelovala tudi angleška letala. Pri Nablusu so zaprli 30 Arabcev.

Borzna poročila.

Curih, 12. decembra. Beograd 10, Pariz 11.66, London 20.68, New York 442.50, Bruselj 74.45, Milan 23.275, Amsterdam 240.45, Berlin 177.30, Praga 15.14, Varšava 83, Bukarešta 3.25.

Razvoj Maribora po osvobojenju

Zanimivo zaključno predavanje ob 20letnici Jugoslavije

Maribor, 10. decembra

Snoči se je zaključil v tukajšnji Ljudski univerzi ciklus predavanj, namenjen 20-letnici Jugoslavije. Zaključno predavanje v tem ciklu je imel banovinski arhivar prof. Franjo Baš, ki je v številčno podprtih in tehtno zajetih izvajanjih predočil poslušalcem v zgoščenih obrisih gospodarski in kulturni razvoj Maribora v 20 letih svobodnega narodnega in državnega življenja od leta 1918 do 1938. Iz njegovega predavanja, ki vsebuje dragocene konkretne številčne podatke, ki doslej pretežno še niso bili zbrani ali objavljeni, povzemamo sledeče vodilne misli:

Maribor pred letom 1918 je nastal in se razvijal kot železniško križišče dveh avstro-ogrskih prog. Prva je vezala južni alpski svet s srednjim Podonavjem, druga pa Jadransko morje z gornjim podonavskim sektorjem v vzhodnem obrobju Alp. Leto 1918 pa je premaknilo položaj Maribora s središča prejšnje avstro-ogrske monarhije na periferijo, tako da je danes Maribor oddaljen od državne meje pri Sv. Juriju ob Pesnici ali pri Št. Ilju v Slovenskih Goricah za komaj 14 do 15 km. Železnica ob Dravi je izgubila na svojem pomenu, ostala je le os proti Jadranskemu morju. Tako je postal Maribor poleg Subotice druga severna vrata v svet.

Geografski in kulturni razvoj Maribora, ki je nujno v zvezi z geopolitičnim položajem naše obdravske prestolnice v Jugoslaviji, prikazuje najbolje topografski razvoj. Tako je štel Maribor leta 1910 brez vojaštva 27.994 prebivalcev s 1259 hišami. Do leta 1921 je naraslo število prebivalcev na 30.739 s 1455 hišami, leta 1931 pa na 33.921 prebivalcev s 1834 hišami. Zdi se navzlic pomanjkanju podatkov, da se je Maribor kot organična celota razvijal glede prebivalstva nekoliko hitreje, kakor kaže porast prebivalstva v Sloveniji in Jugoslaviji. Pri tem je treba upoštevati, da se razprostira vzhodno od Maribora gosto obljudena agrarna pokrajina z 90 do 110 prebivalcev na kvad. km, ki bi ga moralo absorbirati ozemlje samo, katerega gravitacijska sila pa ni dovolj močna, tako da ga absorbira le Maribor, ki je ob vzniku sedanjega stoletja absorbiral približno 17.400 okoliških prebivalcev. Ta absorbirani podeželski živelj prinaša Mariboru neke vrste rustikalno kulturni značaj, ki je močnejši od malomeščanskega. Ta meščanska rustikalnost je v povojnem Mariboru značilnejša kakor pred vojno, ko so stopali v kulturnem pogledu v ospredje priseljeni kapitalistični patriciji.

Topografsko smer tega razvoja pa prikazujejo statistični podatki v zvezi s posameznimi mestnimi okraji. Prvi mestni okraj, ki predstavlja staro mesto, šteje 1910. leta 6531 prebivalcev, leta 1931 pa 6482 prebivalcev. Drugi mestni okraj (graški) šteje l. 1910 5984 prebivalcev, leta 1931 pa 6975 prebivalcev. Tretji mestni okraj (Melje) šteje leta 1910 komaj 2838 prebivalcev in naraste leta 1931 do 3046. Četrti (koroški) mestni okraj ima leta 1910 3476 prebivalcev, leta 1931 naraste na 4525. Peti, magdalenski mestni okraj šteje leta 1910 7272 prebivalcev in naraste leta 1931 na 12.196 prebivalcev. Tako se povojni Maribor vse značilneje razdeljuje v dve polovici, in sicer v poslovno meščansko na severu in stanovanjsko meščansko na jugu od Drave in na severu pod goricami.

V letih 1919 do 1937 je bilo v Mariboru zgrajenih 852 novih zgradb, to je toliko, kolikor je bilo v Mariboru zidanih hiš od leta 1846 pa do leta 1914. Z novimi zgradbami se je nova podoba Maribora zelo izpremenila. Postala je pestra. Klasicistične in secesionistične stavbe so vse redkejše. Čutijo pa se živahni, intenzivni konstruktivistični vplivi Prage, Monakova, Gradca, pa tudi Plečnikove šole in ljubljanske srednje tehnike. Tradicionalno obeležje našega Maribora z drevoredi in vrtovi se je tudi v povojni dobi izpopolnjevalo, pač pa so začeli izpodrivati predvojne kostanje javorji, lipe, jagnedi, topoli itd. Kot urbanistična enota leži Maribor na severu v oklepu Slovenskih goric, na jugu pa predmestnih naselbin, ki kažejo svojsko malokmetijsko posestno parcelacijo. Namesto vzporednostno in meridionalno razvrščene mreže ulic v mestnem severnem delu, pa se v razvojnem prostoru južnega Maribora že kaže novi ciklistični tip z radialno in koncentrično krožno razpredeno mrežo ulic in cest, kakor jo vidimo na primer pri mestni delavski koloniji med Betnavsko in Magdalensko ulico. Sporedno z gradbenim razvojem je šla predvsem elektrifikacija mesta in bližnje okolice in seveda s tem tudi razmah tekstilne industrije.

Če je glede industrializacije geopolitični položaj Maribora pozitivno vplival na razvoj povojnega Maribora, pa ga je na drugi strani oškodoval tako, da je bila industrializacija mesta vsaj relativno nadomestilo za druge izgube na torišču upravno birokratičnega življenja in trgovine. Nekatere javne ustanove, ki so bile pred vojno med glavnimi gonilnimi silami Maribora, so se pričele umikati. Maribor zapušča finančno ravnateljstvo, kontrola dohodkov južne in državne železnice, potem mariborska oblast, s katero je postal Maribor pokrajinsko upravno središče. Mesto tega je dobil Maribor nekatere kompenzacije, kakor na primer carinarnico prvega reda, nižjo gozdarsko šolo in Hranilnico dravske banovine. Gospodarsko težje posledice za Maribor pa so nastale takoj v prvih povojnih letih, ko je zastala trgovina z deželnimi pridelki, ki je bila med glavnimi razvojnimi činitelji predvojnega Maribora. To kaže na primer stanje zakolov mariborske mestne klavnice. V letih 1919 do 1925 so zaklali povprečno v mariborski klavnici na leto 23.722 svinj. To število je padlo v letih 1926 do 1937 na 9322 svinj. Žal se povojni Maribor ni zavedal, da je dejansko središče agrarne pokrajine s skoro 400.000 prebivalci in da mora upoštevati gospodarsko strukturo te pokrajine. Edino izjemo predstavlja izvoz perutnine, dočim kaže obseg lesne trgovine ali pa sadne trgovine, da Maribor ne doseza povprečnega podeželskega tržišča.

Pač pa je Maribor prevzel v vsem Podravju vlogo trgovske centrale, ki jo je imel v predvojni dobi Gradec. Maribor zalaga vso podeželsko trgovino z vinom, železnino, papirjem, manufakturo. Pomembno vlogo je prevzelo v tem pogledu nabavljalno zadružništvo, ki predstavlja gospodarsko značilnost povojnega Maribora in ki zalaga z življenjskimi potrebščinami poleg Maribora vse področje od Dolnje Lendave pa do Gornjega grada.

Razvil se je tudi tujski promet, ki sloni deloma na razmahu mariborske industrije, pa tudi na pokrajini sami, saj je tukaj precej vrelcev in zdravilišč, potem planinsko ozemlje, kjer je Maribor organiziral večino tujskoprometnih postojank na Pohorju, tako da se je prepričevalno uveljavil kot tujsko prometna centrala vsega Podravja. Mesto Maribor je z zgradbo idiličnega kopališča na Mariborskem otoku razodelo svoje razumevanje za novo narodno gospodarsko panogo, to je za tujski promet.

Napredek se čuti tudi v socialnem skrbstvu, dočim financirajo mariborsko gospodarstvo že pred vojno trije zadružni denarni zavodi s staro mestno in novo banovinsko hranilnico. Povojni Maribor ni mogel razviti lastnega bančnega življenja, tako da je v bančnem pogledu ostal Maribor takšen, kakršen je bil v predvojni dobi, to je izrazito podružniško mesto. Zelo pa se je razvil Maribor v povojni dobi z novo ustanovljenimi zavarovalnicami za življenje.

Lepe uspehe pa kaže tudi kulturno umetniški in znanstveni razvoj povojnega Maribora. V pedagoškem, gledališkem, glasbenem, knjižniškem delu itd. se lahko uvršča kot pozitivni razvojni kulturni činitelj v naš splošni narodno kulturni razvoj ter uspešno delovno bilanco naših likovnih umetnikov, pisateljev, prosvetarjev, knjižnih izdajateljev, pedagoških publicistov itd. Dočim je predvojna mariborska nacionalna kulturna aktivnost preobrazila severni del Slovenije v narodno političnem pogledu, jo je povojna mariborska kulturno znanstvena in umetniška delavnost povzdignila v nacionalno kulturnem pogledu.

Prvenstveno kulturna sila povojnega Maribora pa je ostala v duhu predvojnih tradicij časnikarstvo, katerega razvoj v letih 1918 do 1938 kaže, da predstavlja danes po predavateljevem mnenju vrhunec mariborske narodno kulturne tvornosti.

Odlični predavatelj je zbudil s svojim predavanjem živahno zanimanje občinstva, ki ga je nagradilo za trud in skrbno sestavljeno predavanje s prisrčnim aplavzom.

Cankarjeva ustanova za mariborske reveže

Ta misel ni nič novega, nova sta le oblika in ime — Kakšna naj bi bila naloga te ustanove

Maribor, 11. decembra

Od letošnjega božiča dalje naj ne bo nikogar več, ki bi moral brezposeln, raztrgan, napol nag in bos in prezebel pohajati po mariborskih ulicah. Med njim pa naj ne bo več tudi tistih, ki le na videz revščino takorekoč obrtoma izkoriščajo in ki so bolj prilični gostje iz bližnje in daljne okolice. Vse predolgo je trpela resničnost in ponarejenost revščine in s tem v zvezi nadlegovanje in zlorabljanje dobrih ljudi. Sedaj, kar ob treh, narodno, državno in kulturno važnih 20 letnicah naj bo vsemu temu konec! Odloča naj **spomin na 20 letnico Cankarjeve smrti.** Saj gre tu pred vsem za Cankarjeve še vedno živeče junake!

Kako je prišlo do resnega poskusa uresničenja največje sodobne socialne naloge? Menda ob 10 letnici spomina na Cankarjev obisk Maribora — ko se je vračal od Sv. Trojice v Slov. goricah, kjer je živel ideal njegove »Erotike«, so njegovi mariborski čestilci sklenili **Cankarju postaviti spomenik v Mariboru.** V ta namen se je nabralo tudi že nekaj denarja in je pri tem tudi ostalo. Ker ves Maribor še zdaj ob vseh treh 20 letnicah nima niti enega svojega spomenika, se je eden Cankarjevih ljubljanskih vinskih bratcev — zdaj tudi že 20 let živeč v Mariboru — odločil za **živ Cankarjev spomenik v obliki ustanove.**

Cankarjeva ustanova naj bo namenjena za vse uradno ugotovljene resnične reveže Maribora in pogojno tudi okoliških in drugih občin, ki prispevajo v to ustanovo in katerih reveži so upravičeni bivati v Mariboru.

V bistvu ni prav nič novega v tej zamisli. Nova je le oblika in ime. In novo naj šele postane hotenje vsak dozdaj nadlegovanih in večinoma izkoriščanih, hotenje v odločni volji: **nobenega reveža več v Mariboru!** Namreč nobenega kot berača javno zaznamovanega reveža! Treba je le vso začasno, le prilično in človeka ponižujočo miloščinarijo spremeniti in nadomestiti s stalno urejenim obveznim skrbstvom, predvsem pa z omogočenjem dela vsem še delazmožnim.

Za uresničenje te sčasoma tudi na splošno naravnost idealne Cankarjeve ustanove ni prav nič treba več srca. Nasprotno, še več egoizma bi utegnilo stvari še bolj koristiti! Namreč zdravega ameriškega egoizma, ki zgolj zaradi svoje večje varnosti in osebne udobnosti skrbi, da je čim manj nadležnih prosjakov in ker ga je kot spodobno oblečenega človeka sram na ulici srečati ušivega, raztrganega.

Da je posebno v Mariboru podan tudi glavni pogoj za prvo proizvedbo Cankarjeve ustanove že za ta božič, ta dokaz je sijajno doprinesel naš socialno politični urad, ki je pod izvrstnim vodstvom g. Brandnerja v dveh dneh aranžiral brezplačno predstavo za mestne reveže na 1. december v Narodnem gledališču.

Izvedba Cankarjeve ustanove je seveda dalekosežnejša, toda le na videz in le v začetku težavnejša. Začetnim težavam prihaja na pomoč tudi psihološki moment: splošno predbožično razpoloženje za obdarovanje tudi revežev. To predvsem je treba v ta namen zdaj na vsej črti izkoristiti. Treba je apela na ves Maribor in letošnji božičnik bi bil še prebogat, če bi ne bilo razen revežev na ulici še več tudi onih malo poznanih, ki si niti ne upajo prosjačiti.

Točna izvedba Cankarjeve ustanove, v kateri je predviden tudi velik Cankarjev dom, bo radikalna kura tudi za delomrzneže in izkoriščevalce dosedanje neurejene dobrodelnosti — o čemer pa kaj več ob drugi priliki.

Mariborske in okoliške novice

— **Za povzdigo tujskega prometa.** Zveza za tujski promet v Ljubljani je v večdnevnem tečaju izvežbala tajnike tujskoprometnih društev v Ratečah, Kranjski gori in Sv. Janezu v Bohinju, da bi lahko v teh krajih preko zime poleg svojih poslovalnic na Jesenicah, Bledu in v Kranju vzdrževala tudi poslovalnice, ki bi lahko v vsakem pogledu služile inozemskim gostom in smučarjem. V okviru tega tečaja, v katerem so udeleženci praktično izvežbani predvsem v izplačevanju turističnih čekov, so se vršila tudi predavanja priznanih naših sodelavcev na polju tujskega prometa in zimskega sporta. Gospa Copeland, lektorica ljubljanske univerze je predavala o navadah in potrebah angleških turistov, gospod inž. Franjo Aučin o zimskih turah v Julijskih Alpah, Karavnkah in Kamniških planinah, g. Gnidovec pa še posebej o Pokljuki.

— **Drobne novice.** Na vogalu Frankopanove in Dvořakove ulice se je pripetila težja prometna nezgoda. Po Frankopanovi ulici se je peljala s kolesom trgovska pomočnica Marija Gradišnik, ki stanuje v Erjavčevi ulici 3 v Studencih. Ko je privozila do križišča omenjenih ulic, pa se je znašel pred njo tovorni avto, last Stanka Zupančiča iz Hajdine pri Ptuju. Tovorni avto, na katerem je bilo za 3600 kg zaklanih svinj, se je hotel izogniti kolesarki, pa je zavozil pri tem v vogal tik Albanežejeve lekarne s tako silo, da se je pred nji del vozila zelo močno poškodoval, tako da trpi Zupančič preko 10.000 din škode. — Na Meljski cesti so našli nezavestnega 36letnega krojaškega pomočnika Kosija Franca. Reševalci so ga prepeljali v bolnico. — Na pešpoti od Scherbaumovega posestva proti Radvanju je našel zidar Ivan Strnad moško zimsko suknjo, ki jo lastnik lahko dobi pri policiji. — Ob Koroščevi ulici in v tamošnji bližini se pojavlja v zadnjem času slepar, ki pod spret no pretvezo izvablja strankam denar na račun dobavljenega mleka. Oblastva so postala pozorna na še neizsledenega goljufa, ki ima že precej žrtev na vesti. Včeraj pa se je pojavil v Koroščevi ulici 7 »nečak« posestnice Zupančičeve iz Rošpoha, ki dobavlja tamošnjim strankam mleko. Temu »nečaku« se je posrečilo, da je kasiral pri Mariji Grandinovi in pri železničarjevi ženi Rozaliji Petkovi 210 din na račun mleka, dobavljenega v novembru. Razen tega je ljubeznivi »nečak« odnesel tudi posode za mleko. Grandinova in Petkova pa sta bili zelo presenečeni, ko je prišla Zupančičeva sama kasirat denar. Prepričali sta se, da sta nasedli spretnemu goljufu. — Viktorija L. iz Melja se je očividno naveličala življenja in je hotela s pomočjo lizola v smrt. Dobri ljudje pa so ji pomagali in ji rešili življenje. V ozadju so menda ljubezenske zadevščine, združene s trpkim življenjskim razočaranjem.

— **Kaj izgubljajo Mariborčani.** Seznam pri predstojništvu mestne policije v Mariboru oddanih in prijavljenih najdenih predmetov v času od 1. avgusta do 31. oktobra usnjata denarnica s 100 din v gotovini, denarnica s 30 din gotovine, ženski plašč, moški dežnik, ženski dežnik, moški klobuk, denarnica z 9 din gotovine, 200 din gotovine, usnjata denarnica z 61.50 din gotovine, vojaška knjiga na ime Heričko Filip, doza za cigarete, ženska ročna torbica, dežnik, 2 železniški legitimaciji na ime Zidarič, pes volčje pasme, ženska zapestnica štampiljka, usnjata denarnica s 6 din, pes, denarnica z 10.50 din gotovine, ženska ročna torbica, ženska naglavna ruta, poročni prstan, očala, svilen šal, komad svile, usnjata denarnica z 20 din gotovine, pes lovske pasme, aktovka, omot ključev, broša, par moških nogavic in en ovratnik, listnica z saobračajno knjižico na ime Sebrat, naočniki, naočniki, moško dvokolo znamke »Diamant«, dečji jopič, moške hlače, potni list na ime Kranjc, nalivno pero, šolsko spričevalo na ime Lešnik Marija.

— **Prvi mladinski tamburaški zbor** nastopi 18. t. m. ob 17. uri v veliki dvorani Narodnega doma in zaigra na božičnici, ki jo priredi NSZ revnim delavskim otrokom. Ne zamudimo prilike in si oglejmo ta naš prvi mladinski tamburaški zbor, ki bo sodeloval pri tej odlični humanitarni prireditvi v prid revni deci nacionalnega delavstva.

— **Ljudska univerza v Mariboru.** Nocoj ob 20. uri bo predaval o kulturnem in gospodarskem razvoju slovaškega naroda g. prof. Jan Šedivy iz Maribora. Skioptične slike!

— **Protituberkulozni dinar** je v novembru dosegel vsoto 453.642 din za zgradbo azila jetičnim bolnikom. Izven stanovanjske akcije so darovali v ta sklad mestni stavbenik Rudolf Kiffmann mesto nagrobnega venca pok. Pavlu Heričku 100 din, za pok. stavbenega svetnika Madila Franca 100 din, odvetniška pisarna dr. Danila Štefanoviča iz neke sodne poravnave 100 din, rodbina Sabotke 100 din in od neimenovanega 2.000 din. Vsem iskrena hvala!

— **Tuji državljani, ki bivajo v področju predstojništva mestne policije v Mariboru** in posedujejo dovoljenje bivanja z veljavnostjo »za nedoločen čas«, a doslej niso prosili, odnosno vložili prošnje za podaljšanje tega dovoljenja, se ponovno pozivajo, da to storijo takoj. Ruski državljani so izvzeti. Prošnje je vložiti pri tem predstojništvu mestne policije v Mariboru soba štev. 2.

— **Za dvajseto obletnico Cankarjeve smrti** je študijska knjižnica priredila v svoji čitalnici razstavo pisateljevih del, rokopisov, slik, karikatur in važnejše literature o njem. Razstava je odprta od 12. do 17. decembra vsak dan od 8. do 12. in od 15. do 18. ure. Vstopnine ni.

— **Mrtvaški zvon.** Na Koroški cesti 172 je preminila v častitljivi starosti 78 let zasebnica Katarina Ergard. V splošni bolnišnici je preminila v 50. letu svoje dobe posestnica Neža Vidovič. Žalujočim naše iskreno sožalje!

— **Desetkrat v kaznilnici** je bil Zorjan Tomaž, delavec z Vinskega vrha pri Sv. Miklavžu pri Ormožu, ki je predsnočnjim umrl v kaznilniški bolnišnici v 56. letu svoje starosti. S tatvinami je začel v zgodnji mladosti ter je dosegel rekord: 25 kazni v skupnem iznosu 41 let. Bil je tudi že v prisilni delavnici v Stari Gradiški. Če je izjemoma prišel iz zapora, je bil strah in trepet svojega domačega okraja. Brez stalnega bivališča in rednega zaslužka je izmikal vse, kar mu je prišlo pod roke, zlasti z živili se je preskrboval v prekomernih količinah. Njegova specijaliteta so bili vlomi v zaklenjene hiše, shrambe in zidanice. Tatvina mu je bila rez življenjski poklic.

— **Pred državno komisijo za praktične učiteljske izpite v Ljubljani** so v dneh od 2.—9. decembra 1938 položili praktični učiteljski izpit naslednji učitelji in učiteljice: Kučan Koloman, Čuček Karel, Koren Alojzij, Mihelič Edvard, Narad Marija, Pajk Marija, Bezeg Danica, Hafner Marija, Kelvišar Marija, Kuhar Ivan, Oset Zora, Šinkovec Emanuel, Vaupotič Ivan.

— **Starka je izginila.** V Studencih v Pušnikovi ulici 23 stanuje 80letna Jožefa Šabeder. Že na praznik 8. t. m. je odšla k maši v cerkev sv. Jožefa, pa se odtlej ni več vrnila domov. Svojci so v skrbeli, da se ji ni kaj hudega pripetilo. Oblastva skušajo dognati, kje je starka.

— **Vlomil je v samostansko blagajno.** Dne 17. novembra letos je izginilo iz samostanske blagajne v Št. Jerneju na Dolenjskem 2600 din. Samostanski blagajnik je šele naslednje jutro opazil vlom in je o tem takoj obvestil samostanskega predstojnika. Sum je takoj padel na 16letnega Draga Špindlerja, ki je stopil 26. septembra letos kot postolant v šentjernejski samostan kartuzijancev. Ko je bila 17. novembra vsa samostanska družina zbrana v cerkvi, se je mladi postolant Drago Špindler vtihotapil v sobo, kjer je samostanska blagajna. S silo je odprl predal in ukradel iz njega 2600 din, nato pa šel v cerkev. Proti večeru je prežal na ugodno priliko, da bi izginil iz samostana. V mraku je smuknil skozi samostanska vrata in se z vlakom odpeljal v Ljubljano, odtod pa v Zagreb in v Maribor. Mariborska policija pa je bila že o vsem obveščena in je Draga Špindlerja kmalu izsledila. Pri njem so našli le še par dinarčkov, vse ostalo je zapravil v Ljubljani in Zagrebu. Ko bodo mladega postolanta zaslišali, ga bodo najbrž oddali v prisilno delavnico.

Mariborska beležnica

Ponedeljek, 12. decembra: Zaprto.

Torek, 13. decembra, ob 20. uri: »Kralj na Betajnovi«. Premiera. Cankarjeva spominska predstava. Red A.

❋

Cankarjeva spominska predstava «Kralj na Betajnovi« s slavnostnim nagovorom se vrši v J. Kovičevi režiji v torek, dne 13. t. m. Pri tej predstavi se pričakujejo vsi Cankarjevi častilci.

Mariborsko gledališče

Dežurni lekarni: Albanežejeva na Frankopanovi in Königova na Aleksandrovi cesti.

Ljudska univerza: Nocoj ob 20. predavanje prof. Šedivega o kulturnem in gospodarskem razvoju Slovaške.

Napadalca pred sodiščem

Maribor, 12. decembra

Okoli 20. ure 16. oktobra sta se vračala domov na Pobrežju privatni uradnik Franc Kovačič in Josip Brumen, ki sta bila v Mariboru. Izza plota sta nenadoma planila nanju mlajša moška. Prvi je oddal proti Kovačiču dva strela iz samokresa, dočim se je drugi lotil Brumna s kamnom v rokah, s katerim ga je udaril po glavi. Kovačič je bil obstreljen v desni uhelj in v stopalo leve noge. Zgrudil se je. Napadalca sta pobegnila v temno noč. Kovačiča so mariborski reševalci odpremili v bolnico, dočim Brumen k sreči ni imel težjih poškodb. Z zadevo so se potem pečali tezenski orožniki, ki so zaradi suma aretirali 27 letnega zidarskega pomočnika Franca Vrbnjaka in 32 letnega zidarskega pomočnika Alojzija Naubauerja, oba s Pobrežja.

Danes popoldne sta sedela na zatožni klopi pred malim kazenskim senatom mariborskega okrožnega sodišča. Vrbnjak in Naubauer sta kakor v preiskavi, tako tudi pri današnji razpravi odločno zanikala vsako krivdo ter skušala dokazati, da sta bila v kritičnem času doma. Vendar dokaz alibija ni popolnoma verodostojen.

Iz Celja

—c **Cankarjev večer.** Ljudsko vseučilišče priredi drevi ob osmih v risalnici meščanske šole Cankarjev večer ob 20 letnici smrti Ivana Cankarja. Predaval bo znani literarni zgodovinar dr. A. Slodnjak, recitiral pa bo režiser Narodnega gledališča v Ljubljani g. Ciril Debevec. Občinstvo je vabljeno, da se udeleži Cankarjevega večera v čim večjem številu.

—c **Za krstno vprizoritev Mrakovega »Grohorja«,** ki bo v četrtek 15. t. m. ob 20. v celjskem gledališču, vlada živahno zanimanje. V pretekli sezoni je bila v Celju krstna vprizoritev Mrakovega »Čajkovskega«, ki je doživela lep uspeh. Tragedija »Grohar«, najnovejše delo pisatelja Ivana Mraka, še znatno nadkriljuje njegovega »Čajkovskega«. Igro bo vprizorila Mrakova gledališka skupina. Avtor sam režira svoje delo ter bo igral tudi naslovno in še eno nosilno vlogo.

—c **Umrla** je v petek na Krekovi cesti 16a v Celju 65 letna delavka Marija Ruprehtova. V celjski bolnici sta umrla v petek 75 letna preužitkarica Lucija Mlinaričeva iz Zibike in 66 letni dninar Godicelj iz Dobrine pri Žusmu.

—c **Dve nesreči.** V petek se je 14 letna posestnikova hčerka Antonija Turnškova z Gorice pri Šmartnem v Rožni dolini doma pri štedilniku polila s kropom in se hudo poparila po levi nogi. V Rogatcu je padel 26 letni dninar Ivan Horvat s peči in si zlomil levo roko v ramenu. Ponesrečenca se zdravita v celjski bolnici.

Darujte za »Zvončkov« sklad

Lep sokolski večer

Litija, 9. decembra

Čeprav smo pred leti preuredili, razširili in izboljšali gledališki oder v našem Sokolskem domu, počiva naša Talija kakor zakleta Trnjulčica ... V soboto 26. m. m. zvečer pa so stopili na deske našega odra člani sokolskega gledališča iz sosednega Zagorja. Smo tik pred dvajsetletnico smrti Ivana Cankarja in zato so nam zaigrali naši simpatični Zagorjani Cankarjevo dramo »Jakoba Rudo«. Pri razprodanih sedežih in prenapolnjeni galeriji je otvoril Franjo Golob spominski večer in nam prikazal Ivana Cankarja kot romarja s Klanca na Vrhniki in našega najplodovitejšega pisatelja, saj je dal svojemu narodu 32 knjig. Predavatelj je bil za svoje lepe besede o Cankarju toplo nagrajen.

Potem se je razvila pred nami tridejanska drama »Jakob Ruda«. To Cankarjevo delo ima najmanj dramatičnih momentov, pretežni del dramatske zgradbe leži v besedah in mislih. Drame so za podeželske igralce trd orch, zahtevajo rutiniranih in inteligentnih igralcev. Zagorjani so nas le zadovoljili. Moška garnitura je bila celo boljša od ženskih vlog. Vendar je treba tudi njim oprostiti, saj so se močno potrudile in so novinke na odrskih deskah. Vloge so bile kar dobro zasedene.

Filozofsko vdano je igral Jože Kalan naslovno vlogo. Milena Drnovškova je nekoliko premalo poudarjala tragična mesta. Lidija Godinova je bila kot Anina teta Marta premladostna. Kopriva je prikazal dovršeno duševno razbolelega slikarja Ivana Dolinarja. Prednjačil je pred vsem osebjem z nemo igro. Sijajen v maski in igri je bil podjetnik Herman Požun kot kapitalist Peter Broš. Pijanost pa je glumil kakor resnično doživetje. France Klun je igral zelo prikupno tršatega in umnega posestnika Dobnika. Mimi Fincingerjeva je bila živahna Bobnikova Alma, dekle z novodobnimi nazori. Branko Golob je bil njen mladostni zaročenec inženir Koželj. Herman Miklič se je dobro vživel v vlogo učitelja Justina, slavnostnega govornika. Matko Šulin je bil toplo podani dobrodušni knjigovodja Košuta. V okvir celotno lepo zgrajene predstave, ki jo je režiral Fran Golob, so vstopili tudi ostali epizodni igralci: delavci in gostje.

Zagorjani imajo za letošnjo sezono še bogat program, zato bi želeli, da nas v kratkem obiščejo še s kakim vedrim delom. Prireditev v nedeljo pa bi privabila več občinstva kakor v soboto.

Za Cankarjev večer smo dolžni našim marljivim in podjetnim sosedom prisrčno zahvalo. Da so bili člani zagorske igralske družine naši dobrodošli gostje, je dokazal po igri prisrčen prijateljski večer pri Borišku. -nč-

Izpod sita

Optimist je človek, ki veruje, da bo zopet stal na lastnih nogah — ko se mu razbijejo čevlji.

Oh da, gospod urednik, morate mi pritrditi, da smo Kranjci brihtni ljudje, če se obrnemo tako ali tako. Iz naše srede sta izšla Martin Krpan in njegova slavna kobilica, mi smo iztuhtali recept naše popularne kranjske klobase, pri nas zori, kipi in hlapi rujni cviček, mhm, pa recite, da smo kar tako ... In smo poleg drugih vrlin podedovali po svojih dedih in pradedih tudi veliko duhovitosti, ki se ne kaže samo v junaškem aufbiksanju, ampak še na nešteto drugih načinov. Tako so n. pr. nekateri strašansko zaljubljeni v svoj podpis in se podpisujejo povsod: po zidovih, plotovih, klopeh itd. Drugi spet mislijo, da mora ves svet vedeti, da je njihovim deklетom ime Micka, Ančka in Tončka in da jim je kruta ljubezen z bridkim mečem prebodla srce in to pišejo in rišejo po plotovih in klopeh tako ganljivo, da bi se človek zjokal.

Toda pri nas je že stoletja v navadi tradicija, da se delimo v več taborov. Izvedenci trdijo, da nam je to ostalo v krvi od takrat, ko se je naš prapraprapraded prvič pošteno sprl s svojo ženo, našo prapraprababico. Naj bo to karkoli, dejstvo je, da se tudi v tem kulturnem udejstvovanju pisanja po plotovih in klopeh delimo v dva različna tabora, in sicer v idealiste in naturaliste. Prvi puščajo najraje »pečat svojih umotvorov« na skritih klopeh v parkih, drevesih, na zidovih planinskih koč, itd., naturalisti pa niso tako izbirčni. Njim je prav vse, kar jim slučajno pride »pod roko«. Zlasti se jim zde prikladne stene tistih javnih intimnih sobic, ki so označene z mednarodnim znakom dveh ničel. Tudi ne rišejo ranjenih src in ne pišejo svojih častitih imen, ampak so bolj vneti za razne krepke pristne domače izraze, ki jih je celo v slovarjih težko najti in o katerih trdijo nekateri, da so nenravni.

In ti naturalistični udejstvovalci so zadnji čas prišli na originalno idejo. Videli so naš nebotičnik, ki je dvakrat slaven, ker se dviga baš v metropoli Kranjske in je edini v Jugoslaviji. In slavna so tudi njegova dvigala, ki nas v nekaj sekundah popeljejo nekam med oblake na črno kavo. Zlasti jim je bilo všeč tretje dvigalo, ki je za zasebno uporabo in šli so takoj na delo. Pri tem so preizkusili čisto novo metodo: namestu, da bi pisali s svinčniki, so svoja jedrnata gesla dolbli s ključki v lesene stene. Kmalu so bile stene od vrha do tal polne teh edinstvenih »lesorezov«, ki so bili tako prepričevalni in živi, da je baje za las manjkalo, da se ni nekoč neki očanec, ki si je šel v nebotičnik zob dret, zmotil in zamenjal dvigalo s takšno intimno javno sobico, ki je označena z dvema ničlama. Nekaterim pa umetnine v dvigalu niso bile všeč. Rekli so, da takšne reči ne spadajo v javna dvigala, da so pohujšljive, nemoralne, itd. In prišli so delavci in tri dni strgali stene, da je končno postalo dvigalo spet tako deviško, kakor ob rojstvu nebotičnika. Zdaj pa godrnjajo spet oni, ki so se zastonj trudili, da so dvigalo tako okrasili. Lastništvo nebotičnika je zdaj v hudih škripcih, ker se noče zameriti ne tem in ne onim. Baje jim je nekdo pametno predlagal, naj si od kakšnega kratkohlačneža nabavijo šolsko tablico, na katero je pisal abc in naj jo, opremljeno z veliko gobo in kredo, obesijo v dvigalo. Tako bodo tisti, ki radi pišejo, lahko pisali, oni, ki jim takšne reči niso všeč, jih bodo pa lahko brez truda zbrisali. Tako bi bil volk sit in koza cela. Ali bi ne bilo pametno, gospod urednik, da bi se ta »pereči problem« tako rešil?

Pika